

SAARISTOASIAIN NEUVOTTELUKUNNAN
TAVOITTEET TULEVALLE HALLITUSKAUDELLE

MAHDOLLISUUKSIA HORISONTISSA

– saariston vetovoimainen tulevaisuus

Vettä on Suomen kaikissa kunnissa ja saariakin on lähes kaikissa kunnissa. Suomi on maailman sisävesistörikkain maa suhteessa maa-alaan ja Euroopan saaristoisimpia maita saarten määrällä mitattuna. Vapaa-ajan asumisen (noin 2 miljoonaa mökkiläistä), veneilyn (noin miljoona venettä) ja virkistyskalastuksen (1,6 miljoona vapaa-ajan kalastajaa) kautta saaristoisuus ja vesistöisyys koskettaakin lähes kaikkia suomalaisia.

Vapaa-ajan asukkaiden myötä Suomen saaristossa ei ole koskaan ollut näin paljon asukkaita, kuin siellä on nyt. Työssäkäynti vapaa-ajanasunnoilta on lisääntynyt joustavien etätyömahdollisuuksien ansioista. Ihmiset ovat yhä enemmän monipaikkaisia – kansallisia kosmopoliitteja.

Saariston luonto ja kulttuuri houkuttelee saaristoon entistä enemmän myös matkailijoita. Matkailu on voimakkaasti kasvussa oleva toimiala, jonka työllisyysvaikutukset ovat merkittävät koko Suomessa, mutta erityisesti myös saaristossa.

Suomen uniikki saaristo on ainutlaatuinen vahvuus. Vesistöt, saaret ja järvet ovat myönteisiä aluekehitystekijöitä ajassa, jossa eletään yhä enemmän elämysten tuotannossa.

Onnistuneella saaristopolitiikalla on keskeinen rooli saariston vahvuuksien esille nostamisessa ja tukemisessa. Saariston paikkaperustainen kehittäminen on tärkeää, mikä tarkoittaa räätälöityjä ratkaisuja alueen tarpeet huomioiden.

Keskeisiä teemoja onnistuneen saaristopolitiikan näkökulmasta ovat valtionavustuksina annettavat **saaristolisät, toimiva saaristoliikenne, digitaaliset yhteydet, joustavat palvelut, kestävä saaristomatkailu sekä ilmastonmuutoksen huomioiminen.**

Saaristoalueiden potentiaali on suuri!

LISÄTIETOA

SANK:n puheenjohtaja

kansanedustaja Hanna Kosonen
hanna.kosonen@eduskunta.fi, puh. 040 7171 114

SANK:n pääsihteeri

johtava asiantuntija Elina Auri
elina.auri@mmm.fi, puh. 0400 744 900

SAARISTOLISÄT

– elinvoimaisen saariston perusedellytys

Saaristo ja sen asukkaat tarvitsevat erityistukea elinvoimaisen saariston säilyttämiseksi. On tärkeää, että saariston palveluiden saatavuus, saariston saavutettavuus ja kieliolot taataan tulevaisuudessa, myös mahdollisesti tulevissa maakunnissa. Aktiivinen saaristopolitiikka on keskeisessä roolissa siinä, että saaristoalueet huomioidaan maakuntien kehittämistyössä.

Kuntien peruspalveluiden valtionosuutena myönnettävä saaristolisa on tärkeä lisä ja tuki saaristoluiden peruspalveluiden ylläpidossa sekä kehittämisessä. Saaristaisuus ja vesistöisyys aiheuttavat miljoonien lisäkustannuksia saaristokunnissa ja –osakunnissa. Lisäkustannuksia aiheuttavat mm. koululaiskuljetukset, satamat ja vesipelastustoimi, sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen sekä vesi- ja viemärilaitosverkkojen rakentaminen ja huolto.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Kuntien valtionosuutena myönnettävä saaristolisa takaa saariston elinvoimaisuuden ja pitkäjänteisen kehittämisen.

SAARISTO ASUINPAIKKANA

Saaristossa ei ole koskaan ollut niin paljon väkeä kuin siellä on nyt. Ilman kiinteää tieyhteyttä olevilla saarilla on noin 230 000 vakituista ja vapaa-ajan asukasta. Vapaa-ajan asukkaiden myötä saaristoväestön määrä on ollut pienoisisessä nousussa, kun taas vakituisten asukkaiden osalta suunta on toinen. Saariston elinvoimaisuutta edistävien toimenpiteiden lisäksi on tärkeää, että saaristoon muuttoa edistetään helpottamalla vapaa-ajan asuntojen muuttamista vakinaisiksi asunnoiksi sekä lisäämällä asunto- ja tonttitarjontaa.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Rakentamisen ohjausta kehitetään siten, että vapaa-ajan asuntojen joustavamuuttaminen vakinaisiksi asunnoiksi helpottuu.
- Asuntojen, vapaa-ajan asuntojen ja yritystilojen sekä tonttien tarjonta kohtaa kysynnän. Tätä voidaan edistää esimerkiksi valtakunnallisen hankkeen myötä.

SAARISTON TOIMIVAT LIKENNEYHTEYDET

Saariston toimivat liikenneyhteydet on elinvoimaisen saariston perusedellytys. Ilman toimivia liikenneyhteyksiä saaristoalueita ei tavoiteta, jolloin asuminen, yrittäminen ja vapaa-ajan vietto saaristossa sekä saaristokulttuurin säilyttäminen muuttuu hankalaksi, lähes mahdottomaksi. Saaristoliikenteen kehittämisessä tulisi huomioida yhteiskunnan muutokset, kuten esimerkiksi monipaikkaisuus ja pendelöinti sekä matkailu ja sen kehittäminen.

Pääosin maksuton saaristoliikenne on mahdollistanut saariston kehittämisen ja sen myötä saaristo on pysynyt houkuttelevana vapaa-ajanvietto- ja matkailukohteena.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Julkisen tuen avulla taataan toimiva ja maksuton saaristoliikenne, joka on kehittyvän saariston perusedellytys.

DIGITAALISUUS SAARISTOSSA

Digitalisaatio etenee kovaa vauhtia, yhä useampi palvelu on saatavilla verkon kautta. Palveluiden digitalisoituminen koskettaa koko Suomea, mutta erityisesti sen vaikutukset näkyvät maaseutu- ja saaristoalueilla. Toimivat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat myös etäopetuksen tuomisen koulujen arkipäivään.

Alueiden elinvoimaisuus on pitkälti riippuvainen siitä, miten hyvin alueet onnistuvat houkuttelemaan ja pitämään aktiiviset asukkaat ja yritykset paikkakunnalla. Yksi alueiden veto- ja pitovoimatekijöistä on toimivat tietoliikenneyhteydet.

Saariston ja erityisesti ilman kiinteää tieyhteyttä olevan vakituisesti asutun saariston osalta tietoliikenneyhteydet ovat huolestuttavat.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Toimiva tietoliikenneyhteys kattaa saaristoalueet nykytilannetta paremmin.
- Tietoliikenneyhteys tarvitsee valtion tuen niiden paikkojen osalta, jonne se ei markkinaehtoisesti toteudu.

JOUSTAVAT PALVELUMUODOT SAARISTOLAISILLE, VAPAA-AJAN ASUKKAILLE JA MATKAILIJOILLE

Julkisten palveluiden tarjonta muuttuaan, yhä useampi palvelu on saatavissa digitaalisessa muodossa. Palvelut keskittyvät keskuksiin ja fyysiset palvelut loittonevat saaristosta entisestään. Palveluiden ennakkoluulottomalla ja joustavalla yhdistämisellä on kuitenkin mahdollista säilyttää palvelutaso hyvänä myös saaristoalueilla. Palveluiden yhdistämisen ja räätälöimisen lisäksi liikkuvilla palveluilla on mahdollista täydentää perinteisiä palvelumuotoja.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Tuetaan toimia, jotka mahdollistavat saariston palveluiden toteuttamisen ennakkoluulottomasti ja joustavasti paikallisia tarpeita kuunnellen.

AMMATTIKALASTUS SAARISTON ELINKEINONA

Ammattikalastajien määrä on ollut huomattavassa laskussa koko 2000-luvun. Vuonna 2018 Suomessa oli noin 700 ammattikalastajaa.

Ammattikalastuksen pelastamiseksi onkin ryhdyttävä kiireellisiin toimiin, jotta tämä saariston perinteisin elinkeino pystytään säilyttämään ja uusia, nuoria yrittäjiä saadaan alalle. Kalastuksen esteitä tulee mahdollisuuksien mukaan poistaa, esimerkiksi haittaeläinten (hylje, merimetso) torjuntaan tulee löytää keinot. Kalastuksen merkitys vesistöjen ravinteiden poistajana tulee ottaa huomioon; niin sanottu poistokalastus on merkittävässä roolissa ympäristönäkökulmasta.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä parannetaan, esimerkiksi kotimaisen kalan menekin edistämällä, ammattikalastukseen liittyvän byrokratian keventämisellä sekä huomioimalla haittaeläinten aiheuttamat tuhot.

KESTÄVÄ SAARISTOMATKAILU

Matkailu saaristossa on kasvussa, se työllistää yhä useampia sekä tukee paikallista taloutta. Suomen saaristo- ja vesistömatkailuun sisältyy iso potentiaali ja edellytykset saaristo- ja vesistömatkailun kehittämiseksi ovatkin erinomaiset. Kiinnostus saaristokulttuuria kohtaan on kasvussa, mikä on myönteinen kehityssuunta saaristoalueiden näkökulmasta. Ympäristöystävällinen ja kestävä saaristomatkailu haastaa kaukomatkailun ja tuo uusia elämyksiä kotimaan matkailuun.

Saaristomatkailun kehittämisessä on tärkeä huomioida matkailun kestävyys, taloudellisesti, ympäristöllisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävästä näkökulmasta. Saariston kantokyky tulee määrittää ajoissa, jotta säästytään massaturismin tuomilta haittavaikutuksilta.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Saaristomatkailu otetaan Suomen matkailun kehittämisen kärkiteemaksi.
- Saaristoon liittyvä matkailupotentiaali tunnistetaan nykyistä paremmin ja matkailua kehitetään kestävällä tavalla.

SAARISTON AKTIIVINEN ROOLI ILMASTOTALKOISSA

Ilmastonmuutoksen torjunnassa saaristoalueet tulisi nähdä osana kokonaisratkaisua. Kestävät ja paikalliset ratkaisut kuormittavat ilmastoa ja ympäristöä vähemmän, esimerkiksi paikallinen energiatuotanto, digitaalisuuden hyödyntäminen ja saaristossa tunnistettu jakamistalouteen liittyvä potentiaali. Saaristo- ja vesistöalueilla on mahdollisuus ottaa merkittävä rooli uusiutuvan energian tuotannon ja käytön edistämiseksi – saaristoalueilla on mahdollisuus profiloitua uusiutuvan energian tuotannon ja käytön mallialueena.

Tarvitsemme toimia puhtaasti Itämeren puolesta, jotta saaristo-, vesistö- ja rannikkoalueet säilyvät myös tulevaisuudessa vetovoimaisina.

SEURAAVALLA HALLITUSKAUDELLA TULEE PITÄÄ HUOLTA SIITÄ, ETTÄ:

- Saariston ja vesistöalueiden roolia uusiutuvan energian käytössä ja tuotannossa tutkitaan sekä edistetään, esimerkiksi aurinko-, bio-, tuuli- ja aaltoenergia.
- Ympäristökysymykset huomioidaan kiinteänä osana saariston kehittämistä.